

Centrinių bankų vaidmuo finansiniame raštingume

Turiny

01 Kontekstas

02 Latvija

03 Suomija

04 Slovakija

05 Portugalija

06 Italija

07 Austrija

08 Įžvalgos

01 Kontekstas

Didinant gyventojų finansinį raštingumą, šalies centrinis bankas užima unikalią poziciją. Kadangi centriniai bankai yra politiškai nepriklausomi, jų prioritetai ir veikla nepriklauso nuo besikeičiančio politinio klimato. Taip pat jie turi finansų rinkos ar net finansinio raštingumo srityje tiesiogiai dirbančių specialistų, kurie nuolat renka naujausius duomenis ir aktualiausią besikeičiančios finansinės ekosistemos informaciją.

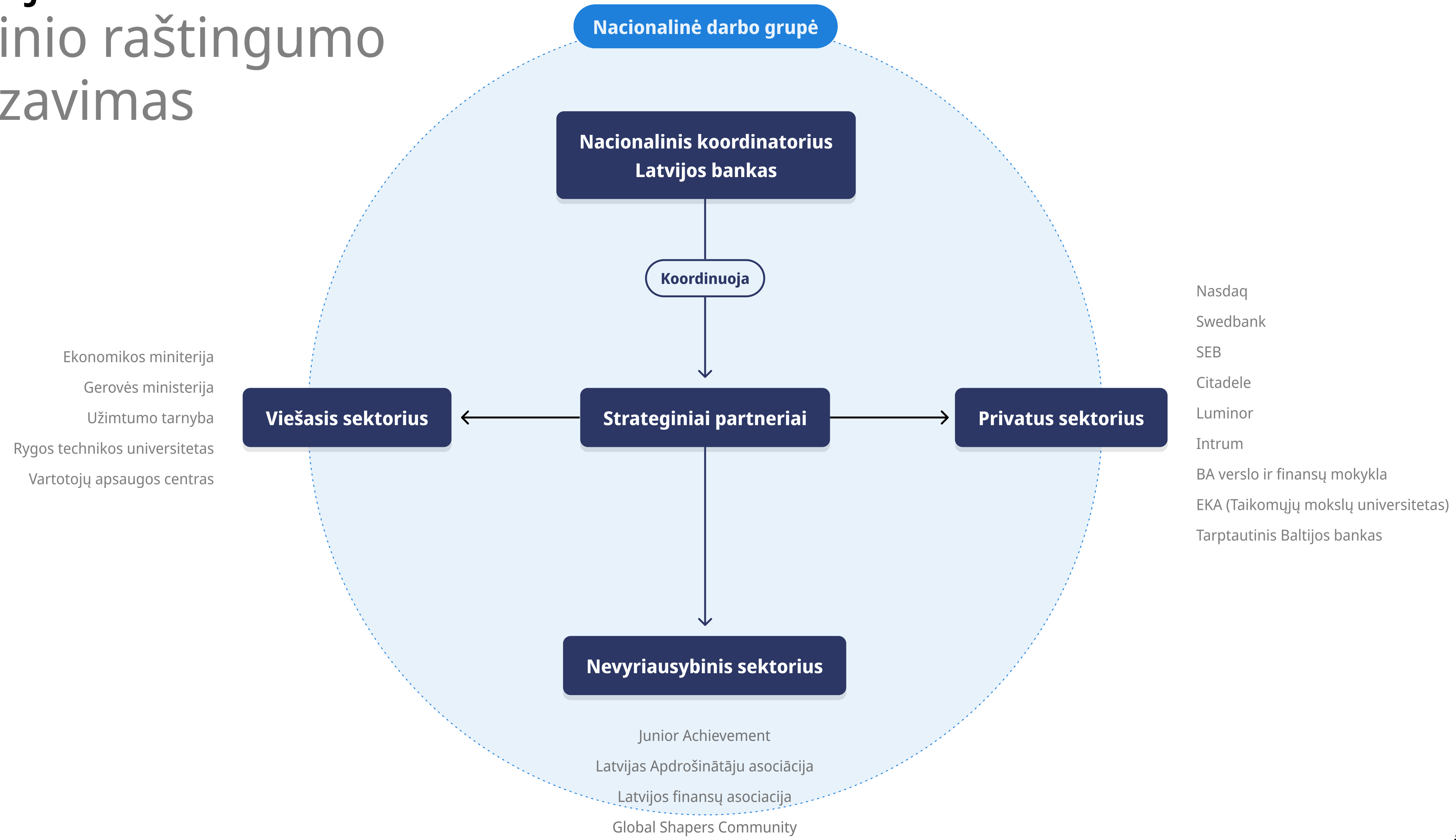
Lietuvos bankas dar 2012 m. kartu su tuometine Švietimo ir mokslo ministerija ėmėsi lyderystės ir sukūrė Lietuvos finansinio raštingumo koncepciją. 2022 m. siekdamas stiprinti Lietuvos visuomenės finansinį ir ekonominį raštingumą Lietuvos bankas žengė dar vieną tvirtą žingsnį – rugsėjo mėnesį įsteigė Finansinio raštingumo centrą.

Šios analizės tikslas – apžvelgti įvairių šalių centrinių bankų vaidmenį kuriant nacionalines strategijas ir koordinuojant bendras finansinio raštingumo didinimo veiklas. Geroji kitų šalių praktika leistų geriau apibrėžti ir vystyti Lietuvos banko vaidmenį bendroje gyventojų finansinio raštingumo ugdymo sistemoje.

Latvija

02:Latvija

Finansinio raštingumo organizavimas

Šaltiniai:
Latvijos finansinio raštingumo strategija

02:Latvija

Centrinio banko vaidmuo

2022 m. Finansų kapitalo rinkos grupė, anksčiau atlikusi finansinio raštingumo koordinatorės vaidmenį, buvo integruota į Latvijos centrinį banką. Tais pačiais metais finansinis raštingumas įtvirtintas įstatymu kaip viena iš banko atsakomybių.

Kaip „Teams“ susitikimo 2023 m. balandį metu minėjo finansinio raštingumo padalinio vadovė Aija Brikšė, svarbiausi plusai to, kaip Latvijoje organizuojamas šis darbas, yra:

- vienas savininkas gali visada matyti bendrą finansinio raštingumo šalyje situaciją ir užtikrinti strategijos įgyvendinimą ir veiklų tęstinumą;
- žino visus pagrindinius šios srities veikėjus ir vykstančias iniciatyvas;
- ne visais atvejais bankui būtina įsitraukti į veiklas. Labai dažnai jis veikia kaip tarpininkas – supažindina skirtingas organizacijas, kad jos galėtų veikti kartu ar viena kitą papildyti. Ne visais atvejais bankui būtina įsitraukti į veiklas, labai dažnai jie veikia kaip tarpininkai - supažindina skirtingas organizacijas, kurios galėtų veikti kartu ar viena kitą papildyti.

Latvijos centrinis bankas kartu su partneriais parengė antrąją **Latvijos finansinio raštingumo 2021–2027 m. strategiją**. Ją taikys Latvijos nacionalinė darbo grupė. Bendradarbiavimo sąlygos nustatytos memorandume, kurį pasirašė visi partneriai.

Šaltiniai:
2023 metų balandžio mėn. „Teams“ susitikimas su
Latvijos banko atstove Aija Brikšė

02:Latvija

Centrinio banko vaidmuo

Memorandumo sąlygos:

- Kas ketvirtį dalyvauti darbo grupės susitikimuose;
- Kasmetiniame plane įtraukti veiklas, kurios būtų suderinamos bent su vienu iš finansinio raštingumo strategijos tikslų;
- Kasmet atsiskaityti apie veiklų efektyvumą.

Finansavimas:

- Kiekvienas partneris skiria lėšų iš savo biudžeto strategijos įgyvendinimui;
- Partneriai planuoja savo plėtojamų veiklų finansavimą patys;
- Jei reikia, organizacijos bendradarbiauja su kitais partneriais dėl bendro biudžeto.

Iniciatyvų skatinimas ir resursų paskirstymas:

- Sekama, kaip praktiškai vyksta strategijos, planų ir memorandumo įgyvendinimas;
- Vystomas nacionalinis finansinio raštingumo prekės ženklas ir pinginių įgūdžių platforma „Naudas prasme“;
- Įkvėpimas per pavyzdį.

Į Latvijos nacionalinės darbo grupės veiklą gali įsitraukti visi norintys partneriai, įskaitant naujas ir (arba) trumpalaikes iniciatyvas.

2023 m. Latvijos centrinis bankas vykdo ir įvairias kitas savo veiklas: daug dėmesio skiria mokytojams, moksleiviams ir skaitmeniniams įrankiams mokyklose, dirba su socialiai pažeidžiamų žmonių grupėmis, glaudžiai bendradarbiauja su nuomonės formuotojais (angl. *influencers*) mėgindamas skleisti tam tikras finansinio raštingumo žinutes.

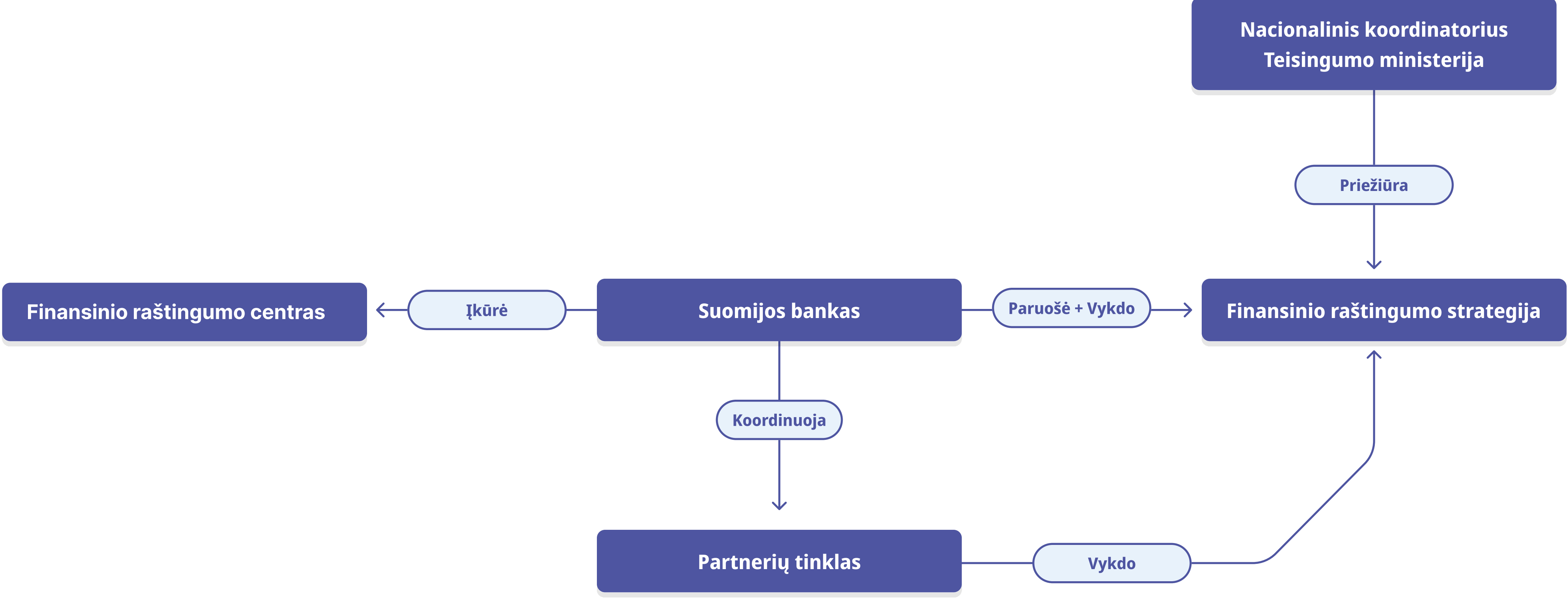
Pasak Aijos, – „Svarbu, kad būtų kažkas, kas paklaustų, ką mes darome ne taip, jei nesame ten, kur norėtume būti. Finansinio raštingumo srityje turi dirbti įvairių sričių specialistai ir jų tikslas – ne tik suteikti žinių, bet ir keisti elgesį.“

Šaltiniai:
2023 metų balandžio mėn. „Teams“ susitikimas su
Latvijos banko atstove Aija Brikše
Latvijos finansinio raštingumo strategija

Suomija

03: Suomija

Finansinio raštingumo organizavimas

Šaltiniai:
Suomijos finansinio raštingumo strategija

03: Suomija

Centrinio banko vaidmuo

Suomijos centrinis bankas, Teisingumo ministerija ir kitos valdžios institucijos nusprendė, kad Suomijos bankas parengs šalies finansinio raštingumo gerinimo nacionalinės strategijos pasiūlymą. 2021 m. sausį bankas pateikė strategijos pasiūlymą Teisingumo ministerijai, o ši 2022 m. pradėjo strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo veiksmus. Tačiau Suomijos bankas, kaip viena svarbiausių už strategijos įgyvendinimą atsakingų institucijų, įkūrė Finansinio raštingumo centrą.

Suomijos finansinio raštingumo strateginė misija – padėti žmonėms suprasti finansų svarbą jų gyvenimo kokybei ir priimti etiškus ir tvarius finansinius sprendimus. Strateginė vizija – pasiekti, kad iki 2030 m. suomių finansinis raštingumas būtų geriausias pasaulyje.

Suomijos bankas skatina valdžios institucijas, nevyriausybinės organizacijos ir privatųjį sektorių dalyvauti koordinuojant įvairias finansinio raštingumo veiklas, taip pat organizuoja koordinacinius susitikimus, yra atsakingas už visų suinteresuotų grupių identifikavimą (užmegztas ryšys su 84 organizacijomis), vykdomų veiklų peržiūrą padedant partneriams. Tai leidžia bankui sudaryti bendradarbiavimo planą.

Finansinio raštingumo didinimui skiriama kasmetinė 1 milijono eurų pinigine parama. Pinigai skiriami projektams vystyti ir tiriamiesiems darbams atlikti. Už partnerių tinklo sukūrimą atsakingas Suomijos bankas. Tiek bankas, tiek ministerija itin glaudžiai bendradarbiauja ir 2023 m. abi institucijos įsitraukė į EBPO finansinio raštingumo tinklą.

Suomijos bankas daugiausia dėmesio skiria jaunų suaugusiųjų ir moterų finansiniam raštingumui. Finansinio raštingumo centre, įsikūrusiame banko Pinigų muziejuje, sukaupta daug finansiniam raštingumui skirtų įvairių žaidimų – visi jie sukurti skirtingų suinteresuotų šalių. Pinigų muziejuje vyksta dirbtuvės moksleiviams, kur jie mokosi skaičiuoti ir valdyti savo pinigus.

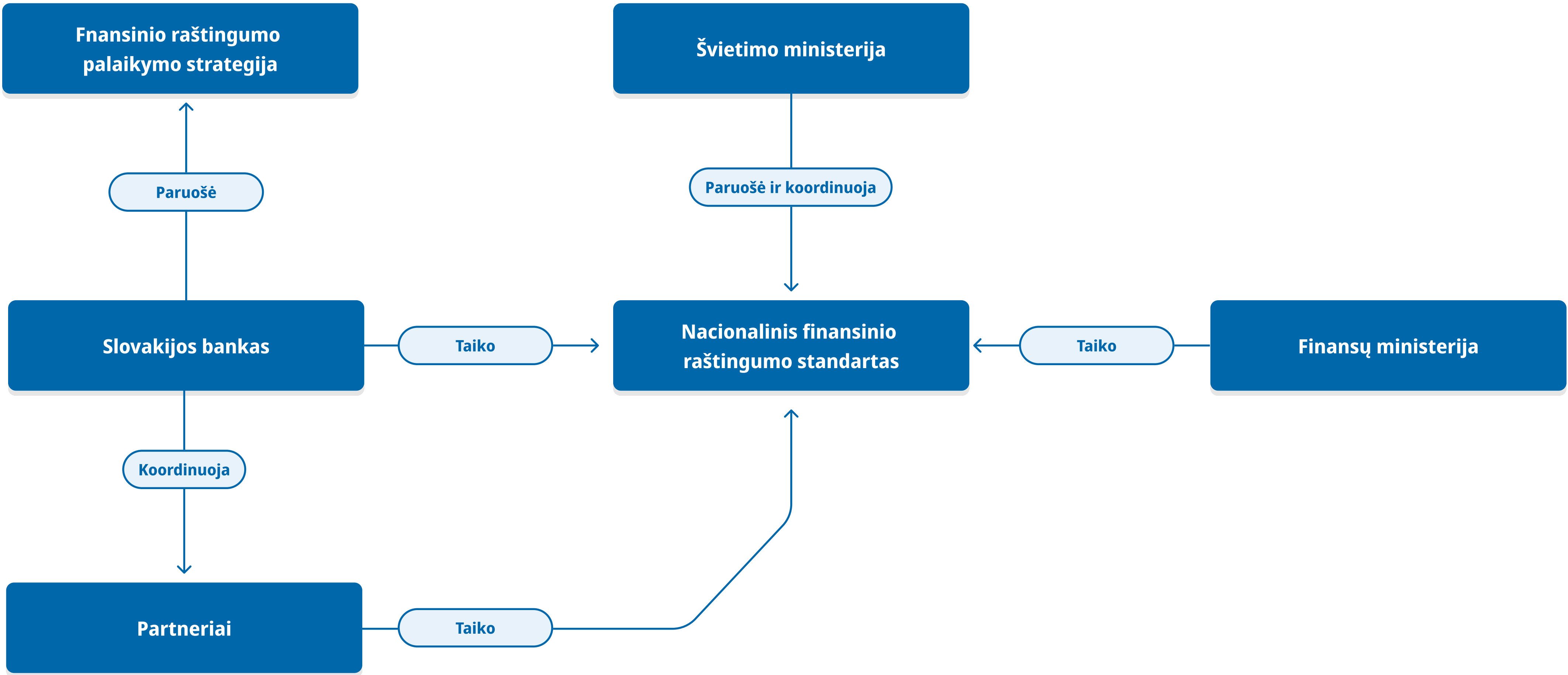
Itin svarbus strategijos įgyvendinimo aspektas – gebėjimas sekti ir įvertinti veiklų efektyvumą, išvengti fragmentiškumo ir neveiksmingo pasikartojimo. Taip pat svarbu nuolat atlikti finansinio raštingumo tyrimus ir nuosekliai matuoti gyventojų finansinio raštingumo lygį. Tam ypač daug dėmesio skiria ne tik Suomijos bankas, bet ir Teisingumo ministerija.

Šaltiniai:
2023 metų gegužės mėn. „Teams“ susitikimas su Suomijos banko atstove Anu Raijas ir Teisingumo ministerijos atstove Mette Ranta
Suomijos finansinio raštingumo strategija
Suomijos banko Finansinio raštingumo centras ir Pinigų muziejus

Slovakija

04: Slovakija

Finansinio raštingumo organizavimas

Šaltiniai:
Nacionalinis finansinio raštingumo standartas

04: Slovakija

Centrinio banko vaidmuo

Slovakijos centrinis bankas nėra tiesiogiai įsitraukęs į finansinio raštingumo ugdymo politikos formavimą (pagrindinis vaidmuo tenka Švietimo ir Finansų ministerijoms), tačiau prisideda kaip partneris – skatina tarpsektorinį bendradarbiavimą ir iniciatyvų strateginį nuoseklumą, informacinės medžiagos sklaidą šalyje, taip pat vykdo savo programas. Iš savo biudžeto bankas gali skirti paramą įvairioms iniciatyvoms. Slovakijos bankas yra parengęs finansinio raštingumo palaikymo strategiją.

Slovakijos bankas savo strategijoje išskiria dvi veiklos sritis - formalų ir neformalų ugdymą - ir kelis pagrindinius savo veiklos tikslus:

- didinti finansinio raštingumo svarbos supratimą visuomenėje;
- įtvirtinti veiklų koordinavimo svarbą, norint geriau pasiekti visus Slovakijos žmones;
- inicijuoti sistemišką finansinio raštingumo lygio matavimą Slovakijoje.

Formalus ugdymas

Viena svarbiausių formaliojo ugdymo sričių – tobulinti moksleivių finansinius įgūdžius mokyklose. Veiksmingiausia priemonė – puoselėti mokytojų finansines žinias ir įgūdžius, kad jie galėtų geriau parengti moksleivius. Bankas taip pat rengia seminarus ir kitus švietimo renginius mokyklose. Kita ne mažiau svarbi formaliojo ugdymo sritis – sukurti bendrą skaitmeninę mokymo platformą, kuri padėtų suvienyti skirtingų partnerių iniciatyvas ir priemones, skatinti organizacijų bendradarbiavimą, gerinti mokymo prieinamumą ir matomumą.

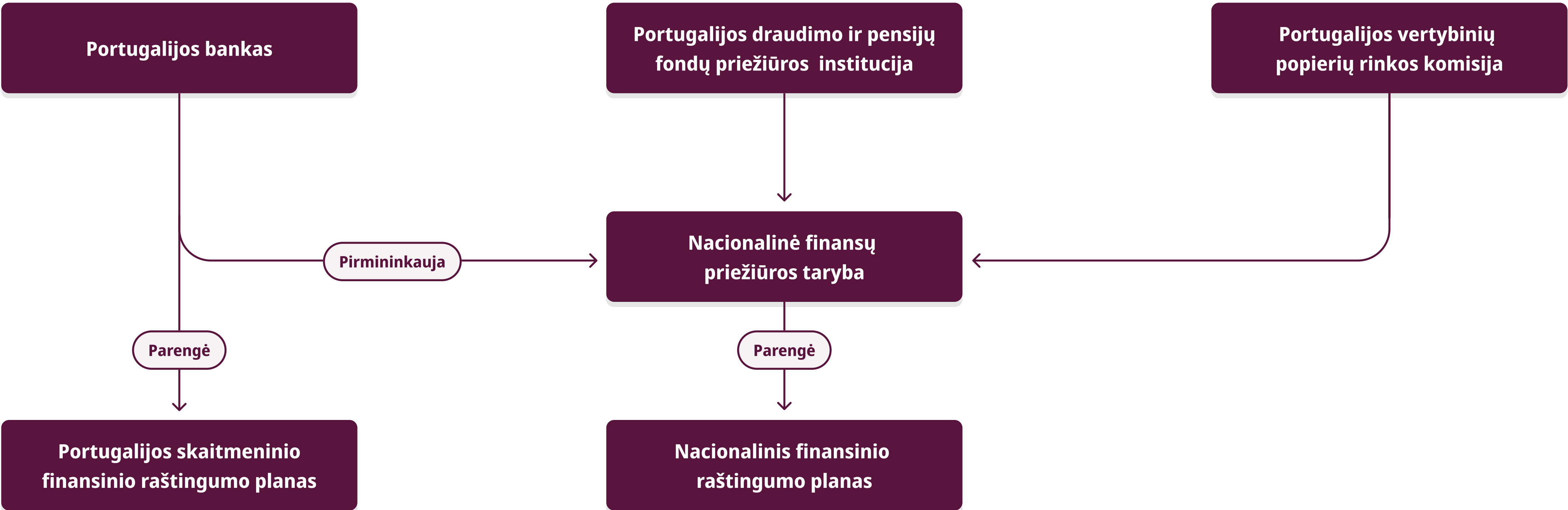
Neformalus ugdymas

Svarbiausia šios veiklos sritis – suaugusiųjų, ypač socialiai pažeidžiamų grupių, finansinio ugdymo programos. Istoriskai Slovakijos mokyklose finansinis raštingumas nebuvo ugdomas, todėl žmonės gali patirti sunkumų nuolatos besikeičiančioje finansų rinkoje. Bankas rengia edukacines kampanijas, kurių metu siekia informuoti suaugusiuosius apie gerąsias asmeninių finansų valdymo praktikas, padėti geriau suprasti rizikas ir priimti efektyvius sprendimus tam tikrose situacijose. Bankas taip pat vykdo įvairius konkursus ir yra atsakingas už suaugusiųjų finansinio raštingumo lygio tyrimus.

Portugalija

05: Portugalija

Finansinio raštingumo organizavimas

Šaltiniai:
Nacionalinis finansinio raštingumo standartas

05: Portugalija

Centrinio banko vaidmuo

Portugalijos finansinio raštingumo planas buvo sukurtas 2011 m. Nuo tada įkurta Portugalijos finansinės priežiūros taryba yra atsakinga už kas penkerius metus, remiantis geriausiomis praktikomis, vykstančią šio plano peržiūrą. Taip pat kas penkerius metus vyksta Portugalijos populiacijos finansinio raštingumo tyrimas.

Portugalijos finansinės priežiūros taryba užsiima svarbiausių Portugalijos finansinio raštingumo plano veiklų ir projektų įgyvendinimu, koordinuoja įvairių suinteresuotų grupių – ministerijų ir kitų viešųjų įstaigų, finansų sektoriaus organizacijų, vartotojų apsaugos ir verslo asociacijų – iniciatyvas. Visos suinteresuotos grupės turi laikytis plane nustatytų finansinio švietimo principų.

Vienas svarbiausių darbų – skatinti finansinio raštingumo ugdymą mokyklose. Tuo tikslu Portugalijos finansinės priežiūros taryba, glaudžiai bendradarbiaudama su Švietimo ministerija, parengė pagrindines finansinio švietimo kompetencijas, taip pat įvairios finansinio raštingumo ugdymo medžiagos, pavyzdžiui, įvairių užduočių knygų.

Taip pat įvairias iniciatyvas ir kampanijas Portugalijos bankas vykdo savo interneto svetainėje, ypač daug dėmesio skiria skaitmeniniam saugumui.

05: Portugalija

Centrinio banko vaidmuo

Portugalijos bankas kartu su Europos komisija ir EBPO parengė šalies skaitmeninio finansinio raštingumo strategiją (pristatyta 2023 m. gegužės mėnesį). Įvertinus šalies skaitmeninį finansinį raštingumą paaiškėjo, kad šioje srityje nepakanka pavienių iniciatyvų ir šaliai būtina strategija, kurioje būtų apibrėžtas bendras požiūris į Portugalijos gyventojų skaitmeninio finansinio raštingumo didinimą.

Išsikėlus tiek vidutinio ilgumo, tiek ilgalaikius tikslus, skaitmeninio finansinio raštingumo didinimas leis pagerinti gyventojų finansinį atsparumą, užtikrinti geresnę finansinę padėtį, taip pat didins pasitikėjimą skaitmeninėmis finansinėmis priemonėmis ir taip prisidės prie stabilios ir tvarios šalies ekonomikos.

Portugalijos bankas kartu su kitomis suinteresuotomis šalimis yra atsakingas už šios strategijos tikslų įgyvendinimą.

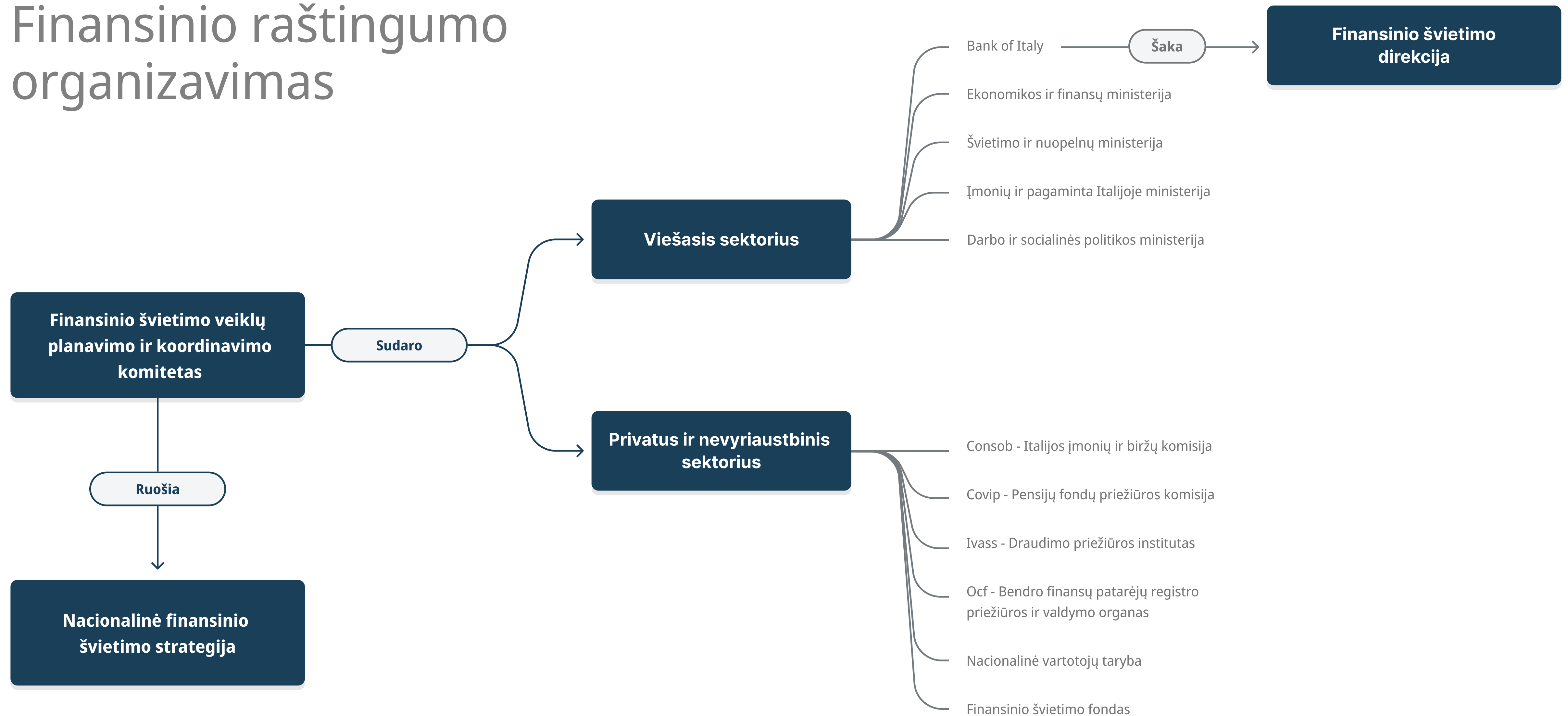
Vizijos tikslai

- 01** Atpažinti skaitmeninio finansinio raštingumo svarbą ir užtikrinti prieigą prie kokybiško šios srities švietimo.
 - 02** Užtikrinti, kad prieiga prie skaitmeninių finansinių paslaugų ir naudojimas jomis vykėtų remiantis adekvačiomis žiniomis ir informacija.
 - 03** Skatinti saugiai naudotis skaitmeninėmis finansinėmis paslaugomis.
 - 04** Pagerinti skaitmeniniam finansiniam raštingumui skirtų iniciatyvų efektyvumą, remiantis surinktais duomenimis ir jų vertinimu.
-

Italija

06: Italija

Finansinio raštingumo organizavimas

06: Italija

Centrinio banko vaidmuo

Italijos bankas yra įsipareigojęs skatinti finansinį švietimą ir priklauso finansinio švietimo veiklų planavimo ir organizavimo komitetui.

Italijos banko Finansinio švietimo direkcija:

- Planuoja, koordinuoja ir taiko finansinio švietimo iniciatyvas moksleiviams ir suaugusiesiems.
- Vykdo kiekybinius ir kokybinius finansinio raštingumo tyrimus.
- Užsiima finansinio raštingumo svetainės atnaujinimu, informacijos pildymu ir administravimu.
- Koordinuoja darbinės patirties projektus, kurių metu padeda studentams susipažinti su darbo rinka.
- Bendradarbiauja su kitomis institucijomis, ypač Švietimo ministerija.

Italijos banko pagrindinis švietimo įrankis

Italijos bankas administruoja finansinio raštingumo svetainę „Ekonomika visiems“. Šioje svetainėje galima rasti pradinės patikimos informacijos, suteikiančios daugiau žinių apie finansus ir ekonomiką.

Svetaine gali naudotis vaikai ir suaugusieji, mokyklos ir universitetai. Ji veikia kaip nacionalinę finansinio raštingumo svetainę „Quello che conta“ (liet. Kas rūpi?) papildantis informacijos šaltinis ir atspindi visą Italijos banko finansinio švietimo programą ir kuruojamas temas.

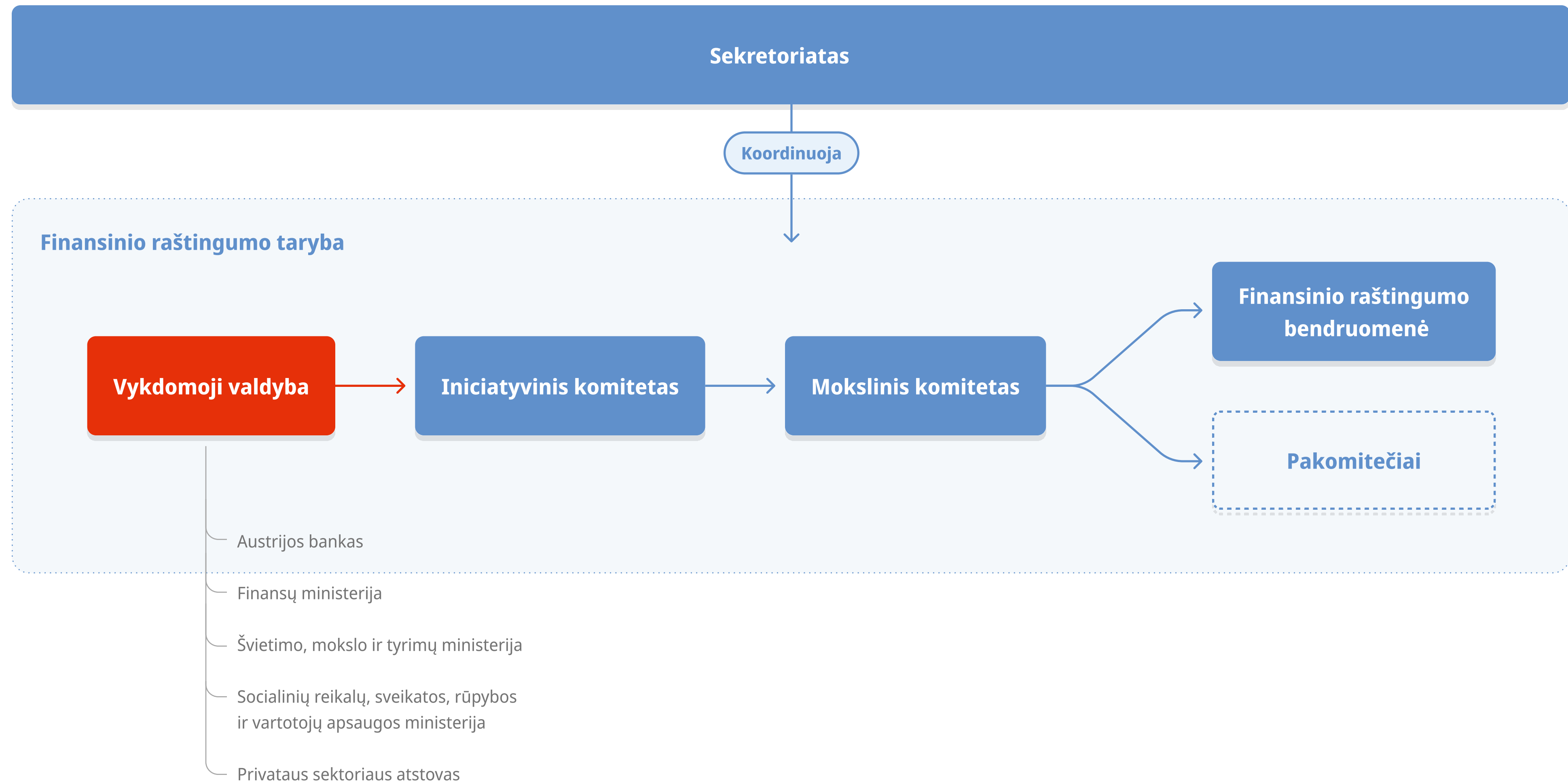
Kaip rašoma svetainėje, žinios apie finansus padės žmonėms galės geriau suprasti jiems siūlomų finansinių produktų rizikas ir galimybes. Tuomet jie galės daryti informuotus sprendimus apie skolinimąsi, taupymą, o tai veda prie stabilios, įtraukios ir veiksmingos finansinės rinkos.

Svetainėje galima rasti pačių įvairiausių aktualių naujienų, vaizdinės informacijos, įvairių skaičiuoklių, žaidimų, infografikos. Tai padeda mokymąsi paversti praktiškesniu ir suteikia įrankius kasdieniams sprendimams priimti (pvz., pirkimas internetu, sąskaitos atidarymas, šeimos biudžeto tvarkymas, kreipimasis dėl paskolos).

Austrija

07: Austrija

Finansinio raštingumo organizavimas

07: Austrija

Centrinio banko vaidmuo

Austrijos centrinis bankas finansinį raštingumą laiko savo strateginiu prioritetu ir yra įtraukęs į savo misiją. Jis taip pat priklauso EBPO tarptautiniam finansinio švietimo tinklui ir bendradarbiauja su Pasauliniu finansinio raštingumo meistriškumo tinklu (angl. *Global Financial Literacy Excellence Network*).

Bankas, kaip vienas Austrijos finansinio raštingumo tarybos vykdomosios valdybos narių, yra atsakingas už 2021–2026 m. finansinio raštingumo strategijos įgyvendinimą ir priežiūrą, taip pat priima pagrindinius su šia strategija susijusius sprendimus. Tai leidžia skatinti finansinio raštingumo ugdymą aukščiausiu lygmeniu ir užtikrinti, kad teikiama nešališka ir patikima informacija. Be to, taip užtikrinama stabili lyderystė ir holistinis požiūris į finansinio švietimo temą. Austrijos finansinio raštingumo tarybos vykdomoji valdyba susitinka bent kartą per metus.

Taip pat Austrijos bankas vykdo moksleiviams, mokytojams, universitetams ir plačiajai publikai skirtą finansinio raštingumo programą „Eurologisch“. Šios programos tikslas – padidinti gyventojų susidomėjimą ekonomika, stiprinti vaikų ir jaunimo finansines kompetencijas, kad tai jiems leistų priimti informuotus finansinius sprendimus.

Vykdomosios valdybos uždaviniai:

- Siūlo vidutinio ilgumo ir ilgalaikę strategijos viziją ir remia iniciatyvinį komitetą (angl. *Steering Committee*).
- Tvirtina metinius veiksmų planus, identifikuoja strateginius prioritetus.
- Užsiima nacionalinės strategijos viešinimu tiek valstybės institucijų, tiek visuomenės lygmeniu.

Kiti dalyviai:

- **Iniciatyvinis komitetas** atsakingas už strategijos taikymą ir atlieka konsultanto vaidmenį rengiant strategiją.
- **Mokslinis komitetas** užtikrina įvairių finansiniu raštingumu suinteresuotų grupių ir mokslinės bendruomenės bendradarbiavimą.
- **Pakomitečiai** gali būti įkurti specifiniams strateginiams tikslams pasiekti.
- **Finansinio raštingumo bendruomenė** sudaryta iš įvairių suinteresuotų grupių ir veikia pagal finansinio raštingumo strategijoje nurodytus veiklos principus.
- **Sekretoriatas** yra Finansų ministerijos dalis ir veikia kaip strategijos koordinatorius.

Īžvalgos

08 Įžvalgos

01 Ugdant gyventojų finansinį raštingumą, šalių centriniai bankai veikia kaip svarbūs tokios veiklos koordinatoriai, strategijų kūrėjai ar įgyvendintojai.

02 Savininkas, ar tai būtų viena institucija ar kelių institucijų taryba, užtikrina veiksmingą strategijos įgyvendinimą

03 Suinteresuotų grupių bendradarbiavimas, iniciatyvų priežiūra, finansinė parama ir vykdomų veiklų įvertinimas – svarbiausios sėkmingo finansinio raštingumo strategijos įgyvendinimo sąlygos.

04 Daug veiksmingiau už apibendrintas visuomenės finansinio raštingumo programas – nustatyti tikslines grupes ir įgyvendinti joms skirtas iniciatyvas.

05 Centriniai bankai gali užtikrinti nepertraukiamą, patikimą ir politiškai nepriklausomą finansinio raštingumo strategijų įgyvendinimą.

06 Ypač svarbu nuolat ir nuosekliai matuoti šalies gyventojų finansinį raštingumą ir bendradarbiauti su akademinė bendruomene.

07 Turi būti užtikrintas patikimos ir pritaikomos informacijos pasiekiamumas, ypač skaitmeninėje erdvėje.

08 Būtina ugdyti skaitmeninį finansinį raštingumą, norint užtikrinti bendrą žmonių finansinę gerovę ir pasitikėjimą savimi.

09 Didžioji dalis šalių turi nacionalines finansinio raštingumo strategijas, tačiau Lietuvoje tokios nėra.

Susisiekite:

Simona Deduchova
simona.deduchova@kurklit.lt
[Linkedin](#)

